

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2011. év január hó 18. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A garázdaság büntette és más bűncselekmény miatt folyamatban volt büntetőügyben az I. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Nyíregyházi Városi Bíróság 43.Bk.251/2004/3. számú végzését az I. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2004. július 2-án - tárgyalás mellőzésével - meghozott és 2005. február 1-jén jogerős 43.Bk.251/2004/3. számú végzésével az I. rendű terhelttel szemben 1 rb. társtettesként elkövetett garázdaság büntette és 2 rb. súlyos testi sértés büntettének kísérlete miatt, halmazati büntetésül 8 hónapi - végrehajtásában 2 évi próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetést szabott ki.

A jogerős határozattal megállapított tényállás lényege a következő.

2004. április 10-én 19 óra körül G-n egy étterem előtt az utcán beszélgetett a II. rendű és a III. rendű terhelt.

A II. rendű terhelt személyes okból kifolyólag dühében az út másik oldalára dobott egy pohár sört, ami az I. rendű terhelt előtt esett le és tört össze. Emiatt az I. rendű és a II. rendű terhelt között szóváltás alakult ki, majd dulakodni kezdtek egymással.

A dulakodás során az I. rendű terhelt két alkalommal ököllel megütötte a II. rendű terhelt fejét. Ezt észlelve a III. rendű terhelt a testvére segítségére sietett és szintén dulakodni kezdett az I. rendű terhelttel. A dulakodás során az I. rendű terhelt a III. rendű terheltet szintén ököllel egyszer arcon ütötte.

Az I. rendű terhelt általi bántalmazás következtében

- a II. rendű terhelt a bal arcfél zúzódásos környezetben lévő éles szélű repesztett jellegű sérülését, a felső ajak bal oldalán elhelyezkedő 1 rb. repesztett jellegű sérülését szenvedte el, e sérülések 8 napon belül gyógyultak; az arc, a szájtájék ököllel történő megütésével azonban 8 napon túl gyógyuló sérülés is létrejöhetett volna;
- a III. rendű terhelt a bal szemöldök felett elhelyezkedő 1 rb. felületes, repesztett sérülést szenvedett el, ami 8 napon belül gyógyult, azonban a sérült testtájéokra figyelemmel ököllel történő megütéssel súlyos sérülés is létrehozható.

Az I. rendű terhelt a jobb kéz V-ös kéztőcsont - minimális elmozdulással járó - törését szenvedte el azáltal, hogy ököllel megütötte a II. rendű és a III. rendű terheltet.

Az eljárás bíróság jogi értékelése szerint az I. rendű terhelt a Btk. 20. § (2) bekezdése szerinti társtettesként megvalósította a Btk. 271. § (1) bekezdésbe ütköző, és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő csoportosan elkövetett garázdaság büntettét, valamint 2 rb. a Btk. 170. § (1) bekezdésbe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő súlyos testi sértés büntettének a Btk. 16. § szerinti kísérletét.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen az I. rendű terhelt védője terjesztett elő - a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontját megjelölve - felülvizsgálati indítványt a bűnösség megállapítása miatt, felmentés érdekében.

Indokai szerint az I. rendű terhelt az elkövetéskor és jelenleg is hatályos Btk. 29. § (1) bekezdése szerinti jogos védelmi helyzetben volt, kitérési kötelezettség nem terhelte, ezért büntethetősége kizárt.

A cselekménysor kezdetét ugyanis a sörös pohár - minden előzmény nélküli - felé dobása, előtte leesése, összetörése jelentette, ami az I. rendű terhelt testi épségét közvetlenül veszélyeztető

támadásként értékelendő. Veszélyeztetett helyzetét fokozta, hogy a poharat dobó, dühös II. rendű terhelt a támadását folytatva úgy közelítette meg, hogy az I. rendű terhelt védekezésre kényszerült.

Az eszközös támadás és fenyegető közeledés folytán alakult ki a tettelegesség, melynek során az I. rendű terhelt - elhárítva, és megakadályozva a további jogtalan támadást - eszközt nem használva, kézzel ütötte meg a II. rendű terheltet. Ezután az I. rendű terhelt a II. rendű terhelttel szemben további tevékenységet nem fejtett ki.

Egyidejűleg viszont az I. rendű terheltet újabb jogtalan közvetlen fenyegetés, illetve támadás érte, mivel a III. rendű terhelt a II. rendű terhelt segítségére kelt és szintén dulakodni kezdett az I. rendű terhelttel. Ezáltal a III. rendű terhelt a jogtalan támadót erősítve avatkozott be, s így a jogellenes támadók erőfölénybe kerültek. Az I. rendű terhelt pedig ezt a további támadást hárította el egy ütéssel, ami után támadói ellen már nem lépett fel.

Az I. rendű terhelt szándéka tehát csak a támadás elhárítására irányult, a jogtalan támadást elhárító személynek pedig az elhárítás körében kifejtett magatartása nem lehet alapja a garázdaság megállapításának.

Az indítvány szerint az I. rendű terhelt esetében - mindemellett - ijedtség, menthető felindulás, s így a Btk. 29. § (2) bekezdése szerinti jogos védelem is megállapítható.

A Legfőbb Ügyészség BF.1826/2010. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és az I. rendű terhelt tekintetében a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

Kifejtette, hogy a terheltek kölcsönös szidalmazás után verekedni kezdtek, mindegyikük szándéka jogtalan támadó jellegű volt. Ezért egyikőjük sem hivatkozhat jogos védelmi helyzetre.

Az I. rendű terhelt védője - a Legfőbb Ügyészség írásbeli nyilatkozatával szemben - észrevételében az indítványában foglaltakat megismételve kifejtette, hogy a cselekménysor a II. rendű terhelt által az I. rendű terhelt felé történt pohárdobással kezdődött, ami jogtalan támadás volt. Az I. rendű terhelt testi épségét pedig nyilvánvalóan veszélyeztették az előtte földre esett és összetört pohár üvegszilánkjai. Az I. rendű terhelt magatartása elhárító jellegű volt, s bár nem korlátozta semmi, mégis csak olyan erővel ütött, amely nem volt alkalmas - az ítélet szerinti -

eredmény előidézésére. Miután pedig a támadásokat elhárította, további tevékenységet nem fejtett ki.

Eseti döntésre hivatkozva kifejtette, hogy a tetteleges testi épség elleni jogtalan támadás pusztán kézzel történő elhárítása akkor is a jogos védelem körébe tartozik, ha az elhárítás testi sértést okoz.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, melyen a védő a felülvizsgálati indítványt fenntartotta, azzal egyező tartalommal szólalt fel és hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelvében foglaltakra is. Az I. rendű terhelt felszólalásában védőjéhez csatlakozott. Az ügyész írásbeli nyilatkozatát szintén fenntartotta. Kifejtette, hogy a jogos védelemre vonatkozó rendelkezések időközben történt módosítása közömbös. Bár nem az I. rendű terhelt magatartása indította a cselekménysort, azonban az irányadó tényállás nem tartalmazza, hogy őt bármilyen fenyegetés érte volna.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okból vehető igénybe. Felülvizsgálati okot - a törvényi meghatározásból is kitűnően - valamely konkrét, mérlegelést nem tűrő szabály megsértése képez, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

Ezzel összefüggésben felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye (Be. 419. § (1) bek., 388. § (2) bek.), a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, a felülvizsgálati indítványban a tényállás nem támadható (Be. 423. § (1) bek.). A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

A Be. 423. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati indítványt - a Be. 416. § (1) bekezdésének e) és f) pontjában meghatározott esetek kivételével - a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.

Ez azt jelenti, hogy a felülvizsgálati indítvány alaposságának eldöntése kapcsán az időközben - a jogerő és a felülvizsgálat időpontja között - történt jogszabály-módosítás közömbös. Annak jelentősége - a Btk. 2. §-a folytán - akkor lehet, ha az alaposnak bizonyult indítványra tekintettel a jogerős határozatot meg kell változtatni.

A tárgyalás mellőzésével - egyébként a váddal mindenben egyezően - megállapított, irányadó tényállás alapján az I. rendű terhelt nem volt jogos védelmi helyzetben.

A Btk. 29. § (1) bekezdésének - az elkövetéskor és (változatlan szöveggel) azóta is hatályos - rendelkezése szerint nem büntethető, akinek cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

A Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelve III. pontjában foglaltak értelmében - amint arra felszólalásában a védő is utalt - minden ügyben csak a történés folyamatának egészét figyelembe véve, a cselekménysor összefüggő vizsgálata alapján ítéltető meg, hogy a véghezvitel időpontjában jogos védelmi helyzet fennállott-e.

Ez mindenekelőtt - a "jogtalan támadás" törvényi feltételéből egyébként önmagában és alapvetően is következően - két objektív jellegű körülmény, a történések időbeliségének és tartalmának vizsgálatát jelenti.

A jogos védelmi helyzet ugyanis a jogtalan támadó, illetve jogtalan támadással közvetlenül fenyegető és az elhárító magatartás viszonya, aminek kezdetét a jogtalan támadó, illetve jogtalan támadással közvetlenül fenyegető magatartás határozza meg.

Következésképpen a jogos védelem - illetve az adott, bűncselekményt megvalósító magatartás jogszerűségének - kérdése akkor merülhet fel, ha már megindult, folyamatban levő jogtalan támadás, vagy jogellenes támadás közvetlenül fenyegető veszélyének leküzdésére irányul. Általános fenyegetettség érzése, valamely jogtalan támadás bekövetkezhetőségének távoli veszélye jogos védelmi helyzetet nem alapoz meg. [BH 1995/685., 2002/212., 2003/50.]

Szintén objektív jellegű, de már tartalmi feltétel, hogy a jogtalan támadás (illetve annak közvetlen veszélye) az elhárítótól idegen legyen. A támadás ugyanis értelemszerűen, célzott, egyoldalú - nem kölcsönös - és fizikai összeütközést kezdő magatartás.

Ehhez képest következetes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy nem állapítható meg jogos védelmi helyzet annak javára, aki

- szándékos magatartásával előidézi (provokálja) a másik támadását (BJD 1004.),
- önként - méltányolható ok nélkül - bekapcsolódik a verekedésbe, illetve kölcsönös résztvevőjévé válik az erőszaknak (BJD 2473.),
- kihívást elfogadva, vagy kölcsönös szidalmazás, fenyegetőzés után tettelegességbe bocsátkozik (BJD 3626., BH 2002/171., 2004/93.).

Az irányadó tényállás alapján viszont nem lehet szó támadásról, az I. rendű terhelt valójában - szóváltást követően - önként bocsátkozott kölcsönös tettelegességbe a többi terhelttel.

Az indítvánnyal szemben nem vonható arra következtetés, hogy a pohár sörnek az út másik oldalára dobása a II. rendű terhelt részéről az I. rendű terhelt személye, testi épsége ellen intézett támadás volt.

Kétségtelen, hogy a II. rendű terheltnek ez a megbotránkoztató, erőszakos jellegű magatartása semmibe vette az alapvető közösségi normákat, azonban nincs adat arra, hogy az I. rendű terheltet - bármiként - célozta volna. Az irányadó tényállás csupán azt rögzíti, hogy a pohár az I. rendű terhelt előtt esett le és tört össze.

E körben - illetve ezen túlmenően - az indítvány valójában a tényállástól eltérő körülményekre hivatkozott, ami felülvizsgálat tárgyát nem képezheti.

Az I. rendű terhelt e magatartás miatt került szóváltásba a II. rendű terhelttel, ami - nyilvánvalóan - nem róható fel neki (még ha rosszállását fejezte is ki).

Kétségtelen viszont, hogy a szóváltás kezdetekor, a dulakodás kezdetéig a II. rendű terhelt részéről semmiféle támadás, vagy annak közvetlen fenyegetése nem történt. Egyrészt - a már kifejtettek szerint - a pohárátdobás nem irányult az I. rendű terhelt személye ellen, a II. rendű terhelt magatartásának közérdek ellen irányultsága pedig már közömbös, mivel az a megtörténtével egyben be is fejeződött, véget ért.

A dulakodás kezdetekor nem volt tehát mit elhárítani. Ez egyben azt is jelenti, hogy - szemben az indítványban foglaltakkal - nem csupán a Btk. 21. § (1) bekezdésére, hanem (2) bekezdésére hivatkozás sem alapos, és az irányadó tényállás alapján a vélt jogos védelmi helyzet feltevésének sincs helye.

Az I. rendű és a II. rendű terhelt kapcsolata nem merült ki szóváltásban, hanem - az ítéletben rögzített tényállás szerint - dulakodni kezdtek egymással. A dulakodás pedig nem egyoldalú, hanem kölcsönös közelharc, amelyben a résztvevők - egyezően a kihívás elfogadójának megítélésével - egyaránt jogtalanság talaján állnak. Aki tehát abba támadó jelleggel belebocsátkozik, feladja a jog által védett helyzetét.

Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy dulakodás esetében közömbös a kezdő magatartás, mivel az ilyenkor - értelemszerűen - nem csupán kiváltója, hanem már taktikai eleme a verekedésnek. Lényeg, hogy

aki dulakodik, illetve dulakodásban részt vesz, az össze akar ütközni a másikkal méltányolható ok nélkül, vagy csupán a verekedés kedvéért. Ez a magatartás - kiváltképp közterületen - a küzdő felek részéről egyaránt a köznyugalomhoz fűződő érdek elleni támadást jelent.

Az adott ügyben tehát arról van szó, hogy az I. rendű terhelt a söröspohár átdobással megvalósult garázda magatartást követően, annak befejezése után dulakodni kezdett a II. rendű terhelttel, akit két ízben ököllel fejen ütött. Ebbe a dulakodásba kapcsolódott be tevőlegesen testvére (a II. rendű terhelt) oldalán a III. rendű terhelt, akit az I. rendű terhelt egyszer ököllel ugyancsak arcon ütött.

A Btk. 271. § (1) bekezdése alapján garázdaság vétségét követi el, aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkoztatást vagy riadalmat keltsen. A (2) bekezdés (a) pontja alapján pedig büntett valósul meg, ha a garázdaságot csoportosan követik el; a Btk. 137. § 15. pontja szerint az elkövetésben legalább 3 személy vesz részt.

A bűncselekmény megvalósulásának tehát három együttes (konjunktív) feltétele van, nevezetesen az elkövetési magatartás kihívó közösségellenessége, erőszakos jellege, valamint annak másokban megbotránkoztatás vagy riadalom keltésére való alkalmassága.

Következetes ítélkezési gyakorlat alapján [BH 1980/116., BH 1983/434.I., BH 2005/313., BH 1998/471.I., EBH 1589.)

- a kihívó közösségellenesség nem pusztán a minden bűncselekményben felismerhető társadalomra veszélyesség, a közösség elvárásaival történő szembefordulás, vagy ezen elvárások semmibevétele; hanem ennél több: kihívóan közösségellenes a magatartás, ha az elkövető felismeri, hogy erőszakos tevőlegessége közvetlenül és durván sérti/sértheti a közösség nyugalvét, ám tettét e közösségi érdek semmibe vételével hajtja végre;
- az erőszakos magatartás nem azonos az erőszakkal, hanem annál enyhébb, de mindenképpen - akár személy, akár dolog elleni - támadó jellegű, fizikai ráhatás;
- a garázdaság bár szándékos, azonban nem célzatos bűncselekmény; az elkövetőnek azzal kell tisztában lennie, hogy kihívóan közösségellenes és erőszakos magatartása mások megbotránkoztatására, vagy riadalom kiváltására alkalmas; e tekintetben is elégséges az eshetőleges szándék.

Az I. rendű terhelt azáltal, hogy kora este, a település belterületén, egy étteremmel átellenben, az utcán, a másik két terhelttel dulakodott, verekedett, nyilvánvalóan olyan - személy

elleni, támadó jellegű - fizikai ráhatást fejtett ki, ami megbotránkoztatás, riadalom kiváltására alkalmas.

Magatartásában (amint két társáéban is) a kihívó közösségellenesség bekövetkezte, illetve elkerülése tekintetében legalább közömbösség nyilvánult meg, s ekként a garázdaság valamennyi feltétele tényállásszerűen megvalósult.

Az irányadó tényállásból következően az I. rendű terhelt a másik két terhelttel szándékegységben cselekedett, következésképpen a garázdaságot társtettesként, csoportosan elkövetve vitte véghez.

Mindezek alapján nem sértett törvényt az eljáró bíróság, amikor nem állapított meg az I. rendű terhelt javára jogos védelmi helyzetet, és a cselekmény minősítése is helyes (ami egyébként megfelel a 4/2007. BJE számú jogegységi határozatnak).

Ehhez képest pedig - értelemszerűen - az irányadó tényállás szerinti más bűncselekmények kapcsán megállapított bűnösséggel szembeni kifogás is alaptalan.

Az indítványban foglaltakkal összefüggésben megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy kétségtelenül következetes az ítélkezési gyakorlat abban is, hogy a kihívás elfogadása, a kölcsönös tettelegességbe bocsátkozás esetében is fennállhat jogos védelmi helyzet annak javára, akivel szemben az erőviszonyok azért változnak hátrányosan, mert ellenfeléhez - általa előzetesen fel nem ismerhetően - további támadó személy csatlakozik. [BH 2008/260.]

Jelen ügyben azonban - szemben az indítvány álláspontjával - nem erről van szó. Azon túlmenően, hogy - a már kifejtettek szerint - jogtalan támadás nem történt, az irányadó tényállásból következően az I. rendű terhelt nyilvánvalóan eleve tisztában volt azzal, hogy akivel szóváltásba került, majd dulakodni kezdett, nincs egyedül. A II. rendű és a III. rendű terhelt ugyanis - a sörös pohár átdobásakor - egymás mellett voltak, beszélgettek.

Megjegyzi továbbá a Legfelsőbb Bíróság, hogy jelen ügyben közömbös annak - az ítélkezési gyakorlat által egyébként valóban követett - elvnek az alkalmazása, hogy a jogtalan, testi épség elleni, tetteleges támadás pusztá kézzel elhárítása jogos védelem körébe esik akkor is, ha az testi sértést okoz. Jelentősége ugyanis - értelemszerűen és az elkövetéskor, valamint elbíráláskor hatályos szabályozás kapcsán - akkortól lehet, ha a jogtalan támadás, illetve közvetlen fenyegető veszélye megállapítható.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati

indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatot a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

A jogerős határozat 3. oldal 2. bekezdésében az I. rendű terhelt vezetékneve - nyilvánvaló elírás folytán - téves.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2011. január 18.

Dr. Akác Zsolt s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Varga Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

*bíróági tisztviselő
N-né TH*